

УДК 364.14

З ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ІНКЛЮЗИВНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ (СИНДРОМ ДАУНА, АУТИЗМ)

І. Сідельова

Харківський художній музей

З січня 2016 року ХХМ розпочав цикл інклюзивних занять, мета яких – не лише ознайомити дітей з мистецтвом, а передусім, створити комфортні умови для спілкування і взаємодії. У своїй діяльності ми спирались на досвід Національного музею мистецтв ім. Богдана і Варвари Ханенків, який 2014 року видав посібник «Музей гуртує» з програмою арт-терапевтичних сесій. Тематика зустрічей була простою («Здрастуй, музей!», «Пейзаж», «Натюрморт» та ін.), програми кожної зустрічі узгоджували з консультантом О. Олійник (голова БФ «Центр здоров'я і розвитку дитини»), яка має досвід роботи з такою аудиторією. Кожен пункт плану детально обговорювали всі співробітники, задіяні в процесі, тому заняття завжди були різноманітні і мали шалений успіх у дітей. Теоретичні і практичні частини зустрічей, які завжди проводились професіоналами (художники, мистецтвознавці, аматори народного мистецтва) органічно доповнювали одна одну і закінчувались виготовленням «особистих експонатів», які в кінці сезону було зібрано у виставку оригінальних творів. Програма першого року навчання завершилась міні-виставкою, де всіх учасників було нагороджено дипломами і медалями, а також невеликим концертом, створеним силами самих дітей, які читали вірші, грали на музичних інструментах, співали разом з батьками.

Програма наступного року включала зустрічі з художниками, екскурсії до інших музеїв і галерей міста, практичні заняття в творчих майстернях і бібліотеці для дітей. Тематика бесід з образотворчості чергувалась з майстер-класами, які проводили спеціалісти гончарного мистецтва, ляльки-мотанки, дизайн-текстилю.

Згодом БФ «Центр здоров'я та розвитку дитини» у співпраці з бібліотекою виграв грант від фонду ABILIS (Фінляндія), мета якого – допомагати особам з ментальною інвалідністю краще адаптуватися в суспільстві, реалізувати свої творчі здібності, вміти спілкуватись з друзями через інтернет. Основне завдання проєкту – прищепити навички безпечного користування інтернетом, комп'ютером, гаджетами.

Після лютого 2022 року, в умовах, коли місто Харків постійно перебуває на вістрі воєнних подій, неможливо працювати за цією програмою у повному обсягу. Тому наразі ми продовжили спільну роботу поза музеєм у школі-майстерні «Файна мозаїка» (кер. М. Коган і О. Бондаренко). Творча робота знайшла своє втілення у створенні мозаїчного диптиху «Харків – місто мрії». Юні митці, діти-переселенці, діти воїнів ЗСУ, їхні батьки і педагоги створили колективну роботу, яка пізніше взяла участь у форумі «Формула миру в мистецтві дітей України». Оригінальний арт-об'єкт було подаровано ХХМ до Міжнародного дня музеїв, зараз він прикрашає музейну браму.

Зменшений принт диптиху взяв участь у міжнародному форумі дитячої творчості 1 червня 2024 року у м. Львів і став одним з експонатів єдиної в Україні Галереї дитячої творчості. 2025 року активна частина інклюзивної групи продовжила роботу у школі-майстерні, де було виготовлено декілька творів для прикрашення локацій місця відпочинку харків'ян.

Наразі до повсякденної роботи з інклюзивною аудиторією плануємо розширити програми, пов'язані з реабілітацією військових ветеранів ЗСУ, долучитися до процесу їх адаптації у соціальне життя, допомогти їм розуміти минуле і сучасне та спілкуватись з іншими людьми.

Перші кроки в цьому напрямку зроблено. На сайті музею у форматі онлайн було опубліковано пост «Мистецький щоденник війни. Артем Ємельянов» (лютий 2026), присвячений нашому колезі, співробітнику Музею історії Києва, художнику, ветерану ЗСУ, інваліду російсько-української війни.

Тож, перспективні вектори розвитку цього напрямку в дії. Музейний девіз – ДАЛІ БУДЕ залишається актуальним!

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Publikatsiia «Kharkiv – misto mrii» na storintsi KhKhM v Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/18JBuxbv5o/> (дата звернення: 17.03.2026).

2. Publikatsiia «Formula myru v tvorchosti ditei Ukrainy» na storintsi KhKhM v Facebook. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=990299769765294&id=100063558401469&rdid=sINhVEnuPLBpVH3e#. (дата звернення: 17.03.2026).

3. Publikatsiia «Mizhnarodnyi marafon mandrivnykh vystavok «Formula myru v mystetstvi ditei. Misto moiei mrii». Art-proiekt Serhiia Hrichanka» na storintsi KhKhM v Facebook. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=998270935634844&id=100063558401469&rdid=cbcjmrRGk75BCisp#. (дата звернення: 17.03.2026).

4. Publikatsiia «Mystetskyi shchodennyk viiny. Artem Yemielianov. Snihy Kilimandzharo» na storintsi KhKhM v Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1HEjn3NELD/>. (дата звернення: 17.03.2026).